

Nelly Nyczkało

Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy w Kijowie

Strategiczne poszukiwania naukowe prof. Stefana M. Kwiatkowskiego

*Professor Stefan M. Kwiatkowski's
strategie scientific searches*

*Tylko praca daje okazję odkryć nam nas samych, pokazać to, czym
naprawdę jesteśmy, a nie tylko to, na co wyglądamy.*

Joseph Conrad

Każdy człowiek, który w latach studenckich wstąpił na drogę naukową, wyróżnia się powołaniem. Poświęca bowiem swoje twórcze poszukiwania w ciągu życia właśnie tej dziedzinie nauki, która od młodych lat była przez niego poznawana i wzbudziła sympatię. Dlatego zachwyt wzbudza jego nieustanne społeczne, zawodowe oraz naukowe wzrastanie na wszystkich etapach życiowych.

Stefan Michał Kwiatkowski cztery lata po ukończeniu Politechniki Warszawskiej obronił doktorat z nauk technicznych, a w 1989 roku na Uniwersytecie im. Humboldta w Berlinie otrzymał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych (w dziedzinie pedagogiki). W 1991 roku został profesorem nauk humanistycznych. Jak można zauważyć, w wieku 46 lat profesor posiadał wszystkie ważne dyplomy, które świadczyły o jego zaszczytnej karierze naukowej i uznaniu na poziomie państwowym.

Oczywiście taka kariera naukowa nie przychodzi bez wysiłku. Nie jest „manną niebiańską”, lecz wynikiem wieloletniej ciężkiej pracy, stałych refleksji oraz poszukiwań, doskonalenia filozoficznego i autokreacji, metodologicznego dorastania przez całe życie. Zainteresowania naukowe S.M. Kwiatkowskiego koncentrują się wokół pedagogiki pracy, andragogiki, standardów kompetencji zawodowych oraz kształcenia zawodowego.

Bibliograficzna analiza prac Profesora, ich suma wynosi ponad 500 pozycji, pozwala na dokonanie obiektywnej oceny jego znaczącego dorobku naukowego, którego podstawą jest głęboko przemyślane połączenie teorii i praktyki.

Rozumienie i odczuwanie potrzeb swojej Ojczyzny w kwalifikowanej kadrze pracowników, krytycznym myśleniu, innowacyjności, prognostycznej wizji dróg rozwoju kształcenia zawodowego personelu dla różnych branż gospodarki - to wszystko zachęciło do stałych naukowych poszukiwań, dokonania analizy porównawczej, poszerzenia twórczej współpracy z różnymi urzędami i organizacjami społecznymi, rzeczywistego rozwoju partnerstwa społecznego. I oczywiście nie mogło to nie wpływać na kształtowanie palety cech osobowości współczesnego naukowca - wybitnego przedstawiciela naukowej elity Polski.

Cechują go wysokie wymagania zarówno do siebie samego, jak i pracowników instytucji i organizacji naukowych, w których pracował, a mianowicie: Instytutu Nauk Gospodarczych i Społecznych Politechniki Warszawskiej, Instytutu Badań Edukacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej Związku Nauczycieli Polskich oraz Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, której rektorem Profesor jest obecnie.

Warto w tym miejscu dodać, że wysoki poziom społecznej, zawodowej i naukowej odpowiedzialności cechuje działalność S.M. Kwiatkowskiego jako członka różnych międzynarodowych i ogólnopolskich organizacji. Wybranie go w dniu 11 kwietnia 2003 roku na zagranicznego członka Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy było całkowicie zasłużone i świadczyło o wysokim uznaniu dorobku Profesora przez ukraińską społeczność naukowo-pedagogiczną.

Pedagogika pracy: uświadomienie drogi czterdziestu lat

Przede wszystkim trzeba powiedzieć o naukowej wartości prac Profesora z historii pedagogiki pracy. Cechuje je dokumentalna precyzja, wiarygodność, naukowa otwartość oraz uzasadnienie ustalonych tendencji, przestrzeganie zasad i klarowność autorskich ocen.

Wystarczy tylko odwołać się do niektórych prac uczonego, których treść przekonująco potwierdza ten wniosek. Dobrym przykładem takich prac jest artykuł wprowadzający do debaty prezentowanej w tomie *Pedagogika pracy w perspektywie dyskursu o przyszłości* pod redakcją Ryszarda Gerlacha (Gerlach, 2010). W artykule tym pt. *Z historii pedagogiki pracy*, S.M. Kwiatkowski podkreśla, że

[...] nowym impulsem dla pedagogiki pracy jest pomysł edukacji w ciągu całego życia, co usuwa bariery pomiędzy okresem pracy zawodowej oraz okresami, podczas których człowiek przygotowuje się do pracy, szuka jej czasami bezskutecznie [...] (Kwiatkowski, 2010, s. 15).

I tutaj już Profesor wyraża własne zdanie na ten temat, a mianowicie:

Zastanawiając się nad rozwojem pedagogiki pracy, perspektywach przeprowadzenia badań naukowych, warto sięgnąć po jej początki, zwłaszcza paradoksalnie, że na etapie teoretycznego stanowienia owej subdyscypliny te instytucje naukowe, które ją powołały, już zostały zlikwidowane na etapie dojrzałości pedagogiki pracy ("Kwiatkowski, 2010, s. 15).

Autor śledzi dokładnie etapy rozwoju Instytutu Kształcenia Zawodowego, poczynając od uchwały nr 162 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 1972 roku (M.P. Nr 32, poz. 176), która dotyczyła założenia tego Instytutu, a także stosownego rozporządzenia Ministerstwa Edukacji z dnia 20 lipca 1972 roku.

Interesująca przy tym jest informacja dotycząca struktury Instytutu. W chwili powołania strukturę Instytutu tworzyły następujące zakłady:

- teorii kształcenia zawodowego;
- organizacji szkolnictwa zawodowego i zawodoznawstwa;
- programów nauczania i podręczników z przedmiotów zawodowych;
- badań skuteczności edukacji zawodowej;
- środków dydaktycznych i prototypów;
- doksztalcenia i doskonalenia zawodowego;
- informacji naukowych (wraz z biblioteką) (Kwiatkowski, 2010, s. 16).

W strukturze Instytutu działały również laboratoria: wychowania w szkole i zakładach pracy (na przedsiębiorstwie) oraz kształcenie kadry dla rolnictwa. **W** kilka lat po założeniu zostały powołane filie jako wydziały Instytutu: w Katowicach - przedmiotem zainteresowania było głównie górnicze i hutnicze szkolnictwo zawodowe; w Poznaniu - szkolnictwo ekonomiczne; w Krakowie - szkolnictwo rolnicze (Kwiatkowski, 2010, s. 16).

Lektura artykułu oraz innych prac Stefana M. Kwiatkowskiego, a także Tadeusza Nowackiego, Zygmunta Wiatrawskiego, Stanisława Kaczora skłania do zwrócenia uwagi, że w Ukrainie również niełatwo torowały się drogi rozwoju pedagogiki zawodowej jako subdyscypliny nauki pedagogicznej. Dobrze znany jest następujący fakt historyczny: w 1971 roku w strukturze Naukowo-Badawczego Instytutu Pedagogiki zostało powołane pierwsze w Ukrainie laboratorium zawodowo-technicznej edukacji, a następnie - dział zawodowo-technicznej edukacji, w którym działały dwa sektory (dydaktyki szkoły zawodowej i wychowania uczniów zawodowo-technicznych placówek edukacyjnych). I dopiero 24 listopada **1993** roku został założony Instytut Pedagogiki i Psychologii Oświaty Zawodowej Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy. Jego stałym dyrektorem w latach 1993-2014 był profesor, rzeczywisty członek (akademik) Naukowej Akademii Nauk Pedagogicznych Iwan Ziaziun. Jako absolwent Górniczo-Przemysłowej Szkoły Zawodowej w obwodzie ługańskim, filozof-pedagog był dobrze zapoznany z problemami szkolnictwa zawodowego, można powiedzieć, że

rozumiał problem od wewnątrz. Dlatego wspierał propozycje dotyczące powołania centrów i laboratoriów eksperymentalnych w różnych regionach państwa. W 1994 roku zostało założone Lwowskie Naukowo-Praktyczne Centrum Oświaty Zawodowo-Technicznej, które najpierw działało w strukturach Instytutu Pedagogiki i Psychologii Oświaty Zawodowej, a od 2005 roku - w strukturach Działu Pedagogiki i Psychologii Oświaty Zawodowo-Technicznej NANP Ukrainy (od 2008 roku znane jako Dział Oświaty Zawodowej i Kształcenia Dorosłych).

Także w naszej historii powtarzamy „polski paradoks”, o którym pisał S.M. Kwiatkowski. Bardzo szkoda, że 1 stycznia 2016 roku w związku z zatrzymaniem finansowania Centrum zostało zamknięte, chociaż osiągnęło wysoki poziom własnej teoretycznej i naukowo-metodycznej dojrzałości przy organizowaniu zasadniczych i praktycznych badań dotyczących problemu kształcenia personelu produkcyjnego. Tak więc nieodwracalne błędy popełnione w jednym kraju, m.in. w Polsce, mogą podobnie jak choroby infekcyjne przekraczać granice i stwarzać kłopoty w Ukrainie lub w innych państwach. Jak można zauważyć, nawet częściowa analiza porównawcza pozwala na zidentyfikowanie negatywnych tendencji w naukowo-metodologicznym zabezpieczeniu kształcenia przyszłego personelu produkcyjnego, chociaż ma ono znaczenie strategiczne dla każdego państwa.

Przyszłościowe teorie i koncepcje skierowane na rozwój pedagogiki pracy jako subdyscypliny nauk pedagogicznych zostały przedstawione w książce *Pedagogika pracy - tradycja i wyzwania współczesności*, która ukazała się z okazji 40-lecia pedagogiki pracy pod redakcją S.M. Kwiatkowskiego (Kwiatkowski, 2012). Jako redaktor naukowy publikacji w słowie wstępnym zauważa, że jubileusz pedagogiki pracy stanowi świetną okazję do refleksji nad przeszłością, współczesnością oraz przyszłością tej branży wiedzy naukowej. W życiu naukowym jest to jednocześnie trwały i krótki okres.

Dostatecznie długi, by zaznaczyć swoją obecność, wypracować styl uprawiania działalności badawczej, zaistnieć w świadomości przedstawicieli własnej dyscypliny i dyscyplin pokrewnych (Kwiatkowski, 2012, s. 7).

Jest to również dość krótki okres w kontekście wizji naukowców - przedstawicieli innych subdyscyplin pedagogicznych, które „obrosły” tradycją. Wyniki krótkiej, ale bardzo ważnej retrospektywnej analizy rozwoju uniwersalnych instrukcji, ich utrwalenie w nauce światowej, a także międzynarodowych badań i licznych publikacji udowodniły, że warto wszechstronnie badać oraz twórczo z nich korzystać w trakcie dalszych poszukiwań naukowych.

Teoretyczne rozważania dotyczące rozumienia pedagogiki pracy rozpoczynają się we wspomnianej książce od wywiadu z prof. T. Nowackim. Wywiad przeprowadzono we wrześniu 2000 roku ze Stefanem M. Kwiatkowskim i Mirosławem J. Szymańskim (ukazał się on w książce *Pedagodzy o sobie i o pedagogice*

pod redakcją Andrzeja Bogaja i Stefana M. Kwiatkowskiego) (zob. Bogaj, Kwiatkowski, 2003). Treść tego wywiadu stała się słowem wstępnym do rozważań słynnych polskich naukowców o 40-leciu pedagogiki pracy, ich wizją perspektyw jej rozwoju, m.in.: Stanisława Kaczora, Zygmunta Wiatrowskiego, Waldemara Furmanka, Henryka Bednarczyka, Stefana Kwiatkowskiego, Franciszka Szloska, Ryszarda Gerlacha, Adama Solaka i innych.

Pogłębiając myśl przedstawioną w słowie wstępnym, redaktor naczelny tego unikalnego wydania zauważa:

[...] 40 lat to wprawdzie niewiele w porównaniu z innymi subdyscyplinami pedagogiki, ale jest to okres, w którym można już zidentyfikować dominujące podejścia teoretyczne i główne nurty badań empirycznych. Właśnie badania charakterystyczne dla pedagogiki pracy, wyróżniają naszą subdyscyplinę. Są odpowiedzią na realne potrzeby systemu gospodarczego, transformowaną, zgodnie z nowoczesną myślą pedagogiczną, na przebieg procesu ciągłego uczenia się - zawodowego i ogólnego (Kwiatkowski, 2012, s. 237).

S.M. Kwiatkowski, naukowiec dokonuje obiektywnej analizy naukowo-badawczej i organizacyjno-pedagogicznej działalności polskich ośrodków pedagogów pracy, pozytywnie ocenia wyniki badań Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, podkreśla „potężny rozwój” ośrodka pedagogiki w ciągu ostatnich lat pracy na Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, a także odwołuje się do interesującego doświadczenia prowadzenia międzynarodowych i ogólnopolskich konferencji cyklicznych, seminariów naukowych itp. Mimo znanych i uznanych osiągnięć z bólem pisze o „patologiach w życiu naukowym” związanych z obroną prac doktorskich i habilitacyjnych, niedostatecznym poziomie kwalifikacji członków poszczególnych Specjalizowanych Rad Akademickich, niskim poziomie dokładności recenzentów. Ponadto formułuje wnioski na temat „niepełności myśli teoretycznej” i podkreśla, że w wielu kierunkach badań dominuje „poziom przedteoretyczny”.

Przyszłościowe kierunki badań

Należy podkreślić także prognostyczność wniosków Profesora na temat przyszłościowych kierunków badań z zakresu pedagogiki pracy. Poznając jego opinię, warto skupić się na takich kierunkach, jak:

- studia zawodowe, poradnictwo zawodowe;
- standaryzacja zawodowych kwalifikacji;
- ciągła edukacja.

Na podstawie podsumowania wyników przeprowadzonych badań S.M. Kwiatkowski oferuje następującą potencjalną tematykę badań:

- rozwój zawodowy (motywy wyboru zawodu, adaptacja zawodowa, aktywność zawodowa, profesjonalny wzrost);
- nowe zawody (kierunki rozwoju nowych zawodów w Unii Europejskiej);
- nowe formy zatrudnienia (elastyczne formy zatrudnienia w organizacji pracy);
- klasyfikacja zawodów (gospodarcza i szkolna - ich wzajemne połączenia);
- wzajemne połączenia kształcenia zawodowego i rynku pracy (rola rynku pracy w procesie modyfikacji struktury i treści edukacji);
- lokalne i globalne cele kształcenia zawodowego (wzajemne połączenia lokalnego i globalnego rynku pracy);
- zawodowe kwalifikacje (poziomy i modele kwalifikacji);
- analiza procesu pracy (metody ewakuacji pracy);
- bilans kwalifikacji (metodologia oceniania kwalifikacji pracowników) (Kwiatkowski, 2004).

Jeśli chodzi o orientację zawodową, uczoney zauważa, że niezmiernie ważne będą takie problemy, jak: analiza funkcjonowania modeli orientacji zawodowej; przygotowanie do nauczania i doskonalenia konsultantów zawodowych; wzajemne połączenie ogólnokształcącego i zawodowego przygotowania; metody, techniki i narzędzia w celu ustalenia zawodowych zainteresowań uczniów.

W odniesieniu do kierunków standaryzacji kwalifikacji zawodowych szczególnie aktualne są prace badawcze, które umożliwiają ustalenie współzależności między oczekiwaniami pracodawców, jako głównym składnikiem struktury standardu kwalifikacji zawodowych, a wynikami egzaminów z przygotowania zawodowego (prób pracy) w szkołach zawodowych.

S.M. Kwiatkowski zwraca także uwagę na ważną rolę jeszcze jednej dziedziny badawczej zgodnej z treścią memorandum Europejskiej Komisji „Uczenie się przez całe życie” (Kwiatkowski, 2004, s. 185-196). Wspólnym celem jest takie podejście do ustalania kierunków dalszych badań, które będą metodologicznie uzasadnione oraz przyszłościowe.

W tym miejscu trzeba porównać polskie doświadczenie uzasadniania przyszłościowych kierunków badań z ukraińskim podejściem. Tak, na podstawie decyzji zebrania ogólnego Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy z dnia 8 listopada 2012 roku uchwalono 31 kierunków badań, a zwłaszcza: teoretyczne i metodyczne zasady kształcenia zawodowego; teoretyczne i metodyczne zasady edukacji dorosłych; zawodowe kształcenie w trakcie produkcji; zawodowe kształcenie niezatmdnionej ludności. Na każdym kierunku sprecyzowano także podstawowe zagadnienia badawcze. Warto nadmienić, że niektóre z nich są identyczne do tych, które uzasadnił S.M. Kwiatkowski.

Na ogólnym zebraniu Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy z okazji 25-lecia rocznicy Akademii (17 listopada 2017 roku) omówiono główne

kierunki badań na lata 2018-2022, które zostały opracowane z uwzględnieniem nowych potrzeb na rynku pracy, zasadniczych wyników i praktycznych badań, a także perspektyw społecznego i gospodarczego rozwoju Ukrainy. Poniżej zamieszczono treść tylko dwóch rozdziałów tego prognostycznego dokumentu naukowego. Rozdział *Oświata zawodowa* zawiera następujące kierunki:

- Tworzenie i rozwój zawodowej oświaty w Ukrainie.
- Teoretyczne i metodologiczne zasady pedagogiki zawodowej, zawodologii i pedagogiki pracy.
- Metodologiczne zasady prognozowania i projektowania rozwoju oświaty zawodowej.
- Teoria i metodyka kształcenia zawodowego.
- Metodyczne zasady standaryzacji treści zawodowej i fachowej przedwyższej oświaty.
- Metodyczne zasady opracowania i stosowania nowoczesnych technologii pedagogicznych w zawodowym kształceniu przyszłych fachowców (według kierunków).
- Metody nauczania ogólnokształcących, ogólnotechnicznych, specjalnych dyscyplin oraz zorganizowania kształcenia produkcyjnego w placówkach oświaty zawodowej (według kierunków).
- Teoretyczne i metodyczne podstawy nauczania dystancyjnego w zawodowym kształceniu przyszłych fachowców (według kierunków).
- Teoria i metodyka kształcenia zawodowego w warunkach produkowania zaawansowanego, kształcenie personelu wewnątrz przedsiębiorstwa.
- Partnerstwo społeczne przy regulacji zawodowej oświaty i kształcenia.
- Zawodowe skierowanie młodzieży wśród uczniów oraz różnych kategorii ludności dorosłej.
- Teoretyczne i metodyczne zasady zawodowego i osobowościowego rozwoju przyszłych fachowców.
- Projektowanie systemu konsultowania przyszłych fachowców na temat rozwoju zawodowego i samodoskonalenia.
- Dydaktyczne zasady tworzenia elektronicznych platform edukacyjnych, elektronicznych podręczników i poradników, elektronicznych systemów edukacyjnych w oświacie zawodowej (Nyczkało, 2018, s. 98).

W rozdziale *Oświata osób dorosłych. Oświata podyplomowa* przewidują się natomiast takie kierunki:

- Tworzenie i rozwój oświaty osób dorosłych w Ukrainie.
- Metodologiczne, teoretyczne, metodyczne zasady rozwoju oświaty różnych kategorii osób dorosłych w warunkach procesów globalizacji i integracji.
- Metodologiczne zasady prognozowania i projektowania oświaty osób dorosłych. Rozwój oświaty osób dorosłych w regionach.

- **Miejsce i rola instytucji społeczeństwa obywatelskiego w rozwoju oświaty osób dorosłych w warunkach społeczeństwa demokratycznego.**
- **Kształcenie kadry pedagogicznej dla pracy z osobami dorosłymi, nowoczesne technologie ich nauczania.**
- **Zmiany reformacyjne w systemie ojczyźnianej oświaty podyplomowej w kontekście integracji europejskiej.**
- **Teoretyczne i metodologiczne podstawy tworzenia treści oświaty podyplomowej.**
- **Teoria i metodyka kształcenia fachowców w celu osobowościowego i zawodowego samodoskonalenia w warunkach oświaty podyplomowej.**
- **Tworzenie i rozwój systemu oświaty podyplomowej: regionalny i branżowy kontekst.**
- **Monitorowanie jakości działalności prowadzonej przez instytucje oświaty podyplomowej: metodologia i narzędzia (Nyczkało, 2018, s. 99).**

Problemy z kierunku badawczego *Pedagogiczna oświata, zawodowa i pedagogiczna oświata* zostały przedstawione w rozdziale *Wyższa oświata*.

Można zauważyć, że w kierunkach, które zostały zaproponowane przez S.M. Kwiatkowskiego, więcej uwagi poświęca się nowym potrzebom gospodarki rynkowej, kwalifikacjom zawodowym, standardom wyższej oświaty. Można więc uznać, że polskie doświadczenie badania problemów naukowo-metodycznego zapewnienia kształcenia współczesnej kadry produkcyjnej jest równie cenne dla ukraińskich fachowców.

Problemy kształcenia zawodowego

Prace naukowe Profesora są całkowicie przeniknięte stałymi twórczymi poszukiwaniami w dziedzinie zawodowego kształcenia wykwalifikowanego personelu produkcyjnego oraz uwzględniają dynamiczne zmiany na europejskim i polskim rynku pracy. W książce *Kształcenie zawodowe. Dylematy teorii i praktyki* (Kwiatkowski, 2001) uczony przede wszystkim teoretycznie uzasadnia obiektywne potrzeby zawodowego rozwoju młodzieży i innych kategorii wiekowych. Tutaj dokonano analizy dynamicznych zmian, które zachodzą w pracy człowieka i w różnych gałęziach w strukturze gospodarki, na rynku pracy, a także zbadano wpływ tych przeobrażeń na zapewnienie kształcenia zawodowego o wysokiej jakości, przy czym szczególną uwagę poświęcono połączeniu teorii i praktyki przy zawodowym kształceniu kadry produkcyjnej w kontekście procesów eurointegracji.

Poszczególne teoretyczne i praktyczne zainteresowanie wywołuje autorska wizja teorii zawodowego kształcenia, scharakteryzowanie modelu działalności poznawczej, a także naukowo uzasadnione ujawnienie osobliwości procesu poznania rzeczywistości technicznej. Ujawniając elementy procesu kształcenia

zawodowego, Profesor odwołuje się do celów, treści, metod oraz środków dydaktycznych (medialnych) i ewakuacji wyników tego procesu.

S.M. Kwiatkowski przekonująco udowadnia konieczność stałej współpracy szkół zawodowych i zakładów pracy - przedsiębiorstw i organizacji. Uważa zakład pracy za środowisko wychowawcze, co wpływa na kształtowanie moralnych, estetycznych i zawodowych cech pracownika. Ujawniając osobliwości austriackiego i niemieckiego systemu kształcenia zawodowego personelu produkcyjnego, S.M. Kwiatkowski zwraca uwagę na gospodarcze i dydaktyczne walory systemu dualnego. Od czasu wydania książki Profesora minęło ponad **16** lat. Mimo tych ważnych zmian, które odbywały się wcześniej i dynamicznie odbywają się obecnie we wszystkich sferach życia oraz na polskim i ukraińskim rynku pracy, treść owej książki, a także metodologicznie uzasadnione twierdzenia i polecenia są aktualne po dziś dzień.

Na uwagę zasługuje owocny udział Profesora w stworzeniu podręcznika akademickiego nowego pokolenia. Głośnym wydarzeniem w Polsce była publikacja podręcznika akademickiego *Szkoła a rynek pracy* pod redakcją A. Bogaja i S.M. Kwiatkowskiego. W książce zostały wszechstronnie scharakteryzowane problemy oświaty zawodowej w kontekście potrzeb rynku pracy, co fachowo uzasadniono teoretycznie w „kategoriach strategicznych”. Wymagają one przecież nie tylko rzetelnej diagnozy warunków społecznych i gospodarczych, lecz także uwzględnienia wyników prognoz na ogólnopolskim, regionalnym, lokalnym i branżowym poziomie. Podręcznik ten należy uznać za innowacyjny nie dlatego, że publikacja tego typu była pierwszą, która została wydana w Polsce, lecz przede wszystkim dlatego, że zostały w nim umieszczone nowoczesne metodologiczne podejścia do rozwoju zawodowego szkolnictwa w społeczeństwie obywatelskim (Andrzej Bogaj); precyzyjnie opisano zestaw problemów standaryzacji, zwłaszcza opracowania standardów kwalifikacji zawodowych (rynkowych i szkolnych) (Stefan M. Kwiatkowski); zaproponowano wyniki badania szkolnego i pozaszkolnego systemów kształcenia zawodowego (Barbara Baraniak); zaprezentowano nowoczesne technologie kształcenia zawodowego (Zbigniew Kramek, Krzysztof Symela); przywrócona została uwaga do jakości przygotowania zawodowego, jego zasad teoretycznych, również w kontekście perspektyw nadzoru pedagogicznego. Między innymi analizie zostały poddane konkretne przykłady pozytywnych praktyk (K. Symela). Wyniki porównawczego badania aktualnych aspektów uznania dyplomów i świadectw o wykształceniu w państwach Unii Europejskiej zaproponował Ireneusz Woźniak.

Można w pełni usprawiedliwić metodologicznie konceptualne podejście autorów tego podręcznika dotyczące badania etycznych zasad oświaty i rynku pracy. Etyczne problemy oświaty i współczesnego rynku pracy na początku XXI wieku, programy, kodeksy, etyczne standardy - ten kierunki są niezwykle ważne nie tylko dla Polski i Ukrainy, lecz także dla całego świata (Małgorzata Bogaj).

Wyniki wieloletnich badań Jubilata zostały twórczo wcielone przy opracowaniu standardów kwalifikacji zawodowych: *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Projektowanie i stosowanie* (Kwiatkowski, Woźniak, 2003); *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Kontekst europejski* (Kwiatkowski, Woźniak, 2004); *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Droga do budowy krajowych ram kwalifikacji* (Woźniak, Bednarczyk, 2006); *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Rozwój i współpraca* (Bednarczyk, Woźniak, Kwiatkowski, 2007), które stały się zasadniczą drogą budowy państwowych ram kwalifikacyjnych. Profesor S.M. Kwiatkowski był nie tylko członkiem grup roboczych, celem których było przygotowanie owych standardów, lecz także pełnił funkcję konsultanta naukowego.

Niestety nie mam możliwości dokonać analizy innych ważnych prac naukowych Profesora, m.in.: *Dostosowanie struktury i treści kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w kontekście zmian w systemie edukacji* (Kwiatkowski, 2002); *Kształcenie zawodowe w kontekście Europejskich Ram Kwalifikacji* (2008); *Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy* (Kwiatkowski, 2005); *Przedsiębiorstwo w rozwoju zawodowym pracowników* (Kwiatkowski, 2007); *Pedagogika pracy* (Kwiatkowski, Bogaj, Baraniak, 2007); *Edukacja ustawiczna. Wymiar teoretyczny i praktyczny* (Kwiatkowski, 2008); *Przywództwo edukacyjne w teorii i praktyce* (Kwiatkowski, Michalak, 2010); *Przywództwo edukacyjne w szkole i jej otoczeniu* (Kwiatkowski, Michalak, Nowosad, 2011); *Przywództwo edukacyjne. Współczesne wyzwania* (Kwiatkowski, Madalińska-Michalak, 2014) i inne, które weszły do historii nie tylko polskiej, lecz także europejskiej i światowej myśli. Być może uda się je omówić w przyszłych publikacjach.

Prezydent Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, aktywny członek (akademik) Narodowej Akademii Nauk Ukrainy i NANP Ukrainy Wasyl Kremeń zauważył, że nadanie zagranicznemu członkowi NANP Ukrainy, profesorowi zwyczajnemu, doktorowi habilitowanemu S.M. Kwiatkowskiemu tytułu honoris causa Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. M.P. Dragomanowa

[...] jest świadectwem wysokiego uznania jego wielostronnej pracy naukowej, wieloletniego wiernego służenia oświacie i nauce pedagogicznej, polsko-ukraińskiej współpracy naukowej [...] we współczesnych socjokulturalnych warunkach modernizacji systemów edukacyjnych państw europejskich doświadczenie naukowe i pedagogiczne Profesora jest istotnym źródłem budowy zawodowej pedagogicznej oświaty oraz oświaty przez całe życie, wzorcem całościowego osiągnięcia przez osobowość szczytów zawodowego mistrzostwa, wyrazem talentu naukowego, skuteczności idei pedagogiki pracy (Kremeń, 2018, s. 13).

Twórcze wykorzystanie wielkiego dorobku naukowego zagranicznego członka NANP Ukrainy S.M. Kwiatkowskiego sprzyja obecnie potężnie i nadal będzie sprzyjało kształtowaniu nowej plejady elity naukowej XXI wieku.

Streszczenie

Dokonano analizy osiągnięć naukowych wybitnego polskiego uczonego, profesora zwyczajnego, doktora habilitowanego S.M. Kwiatkowskiego, który bez wątpienia należy do naukowej elity RP. Szczególną uwagę poświęcono pracom naukowym z pedagogiki pracy jako subdyscypliny nauki pedagogicznej. Podkreśla się również prognostyczne przepisy dotyczące ciągłej edukacji zawodowej, teorii zawodowego kształcenia, standaryzacji kwalifikacji zawodowych, różnych modeli poradnictwa zawodowego, nowych mechanizmów relacji między pracodawcami a instytucjami kształcenia zawodowego, stałej współpracy szkół zawodowych i zakładów pracy oraz gospodarczych i dydaktycznych walorów systemu dualnego.

Słowa kluczowe: pedagogika pracy, szkoła zawodowa, rynek pracy, kwalifikacje zawodowe, myślenie krytyczne

Summary

The scientific work of the prominent polish scientist, ordinary professor, doctor habilitated S.M. Kwiatkowski, which undoubtedly belongs to the scientific elite of the Republic of Poland has been analysed. Particular attention is paid to his scientific work on labour pedagogy as a sub-discipline of pedagogical science. It is emphasized on the predictability of continuous professional education, the theory of professional training, standardization of professional qualifications, and different models of professional counselling, new mechanisms of the relationship between employers and professional education institutions, the constant cooperation between vocational schools and labour institution, as well as the economic and didactic value of the dual system.

Keywords: labour pedagogy, vocational school, labour market, professional qualifications, critical thinking

Bibliografia

- Bednarczyk, H., Łopacińska, L., Charraud, A.M. (red.) (2008). *Kształcenie zawodowe w kontekście Europejskich Ram Kwalifikacji*. Radom: ITE PIB.
- Bednarczyk, H., Woźniak, I., Kwiatkowski, S.M. (red.) (2007). *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Rozwój i współpraca*. Warszawa - Radom: MPiPS - ITE PIB.
- Bogaj, A., Kwiatkowski, S.M. (red.) (2003). *Pedagogzy o sobie i o pedagogice*. Warszawa: IBE.

- Bogaj, A., Kwiatkowski, S.M. (red.) (2006). *Szkoła a rynek pracy. Podręcznik akademicki*. Warszawa: WN PWN.
- Gerlach, R. (red.) (2010). *Pedagogika pracy w perspektywie dyskursu o przyszłości*. Bydgoszcz: UKW.
- Jeruszka, U., Łaszczuk, J., Marcinkowska, B., Szlosek, F. (red.) (2018). *Nauka, edukacja, praca. Profesorowi Stefanowi Michałowi Kwiatkowskiemu w 70-LECIE URODZIN*. Warszawa: APS.
- Kremeń, W. (2018). Talent naukowy profesora Stefana Michała Kwiatkowskiego. W: A. Andruszenko, N. Nyczkało (red.). *Stefan Michał Kwiatkowski. Doktor honorowy Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego imienia M.P. Dragomanowa*. Kijów: Uniwersytet im. M.P. Dragomanowa.
- Kwiatkowski, S.M. (2001). *Kształcenie zawodowe. Dylematy teorii i praktyki*. Warszawa: IBE.
- Kwiatkowski, S.M. (2002). *Dostosowanie struktury i treści kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w kontekście zmian w systemie edukacji*. Warszawa: IBE.
- Kwiatkowski, S.M., Woźniak, I. (red.) (2003). *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Projektowanie i stosowanie*. Warszawa: MG, PiPS.
- Kwiatkowski, S.M., Woźniak, I. (red.) (2004). *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Kontekst europejski*. Warszawa: MGIP.
- Kwiatkowski, S.M. (2004). *Pedagogika pracy. Historia - teraźniejszość - przyszłość. Rocznik Pedagogiczny, 27*.
- Kwiatkowski, S.M. (red.) (2005). *Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy*. Warszawa: IBE.
- Kwiatkowski, S.M. (red.) (2007). *Przedsiębiorstwo w rozwoju zawodowym pracowników*. Warszawa: IBE.
- Kwiatkowski, S.M., Bogaj A., Baraniak B. (2007). *Pedagogika pracy*. Warszawa: WAIp.
- Kwiatkowski, S.M. (2008). *Edukacja ustawiczna. Wymiar teoretyczny i praktyczny*. Warszawa - Radom: IBE - ITE PIB.
- Kwiatkowski, S.M. (2010). Z historii pedagogiki pracy. W: R. Gerlach (red.). *Pedagogika pracy w perspektywie dyskursu o przyszłości*. Bydgoszcz: UKW.
- Kwiatkowski, S.M., Michalak, J.M. (red.) (2010). *Przywództwo edukacyjne w teorii i praktyce*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.
- Kwiatkowski, S.M., Michalak, J.M., Nowosad, I. (red.) (2011). *Przywództwo edukacyjne w szkole i jej otoczeniu*. Warszawa: Difin.
- Kwiatkowski, S.M. (red.) (2012). *Pedagogika pracy - tradycja i wyzwania współczesności*. Radom - Warszawa - Bydgoszcz: ITE.
- Kwiatkowski, S.M., Madalińska-Michalak, J. (red.) (2014). *Przywództwo edukacyjne. Współczesne wyzwania*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Uchwała nr 162 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 1972 r. w sprawie utworzenia Instytutu Kształcenia Zawodowego, M.P. z 1972 r. Nr 32, poz. 176.
- Woźniak, I., Bednarczyk, H. (2006). *Krajowe standardy kwalifikacji zawodowych. Droga do budowy krajowych ram kwalifikacji*. Warszawa - Radom: MPiPS - ITE PIB.